

Lääne-Virumaa tööstusest võib kujuneda sealne arengumootor

AARNE LEISALU

SA LÄÄNE-VIRU ARENDUSKESKUS
ETTEVÕTLUSKONSULTANT

Lääne-Virumaa tööstus on mitmekesine, kuid ettevõtete ees seisev oluline ülesanne on lisandväärtuse kasvatamine ja suurema tootlikkuse saavutamine. Arenguvõtmeks on tehnoloogiline moderniseerimine, tööjõuga parem kindlustamine ning koostöö ettevõtete vahel.

Lääne-Virumaa on rahvaarvult ja sisemajanduse koguproduktilt (SKP) Eesti maakondadest viiendal kohal, kuid selge liider 11 vähemlinnastunud maakonna hulgas. Maakonna majandus põhineb suuresti traditsioonilistel majandusharudel ja ettevõtetel.

Sekundaarsektori SKP osas on maakond teisel kohal Ida-Virumaa järel ning tänapäevase majanduse suundumuste kohaselt on sektori osatähtsus veidi langenud ja tertsiaarsektori oma tõusnud. Ekspordinäitajatelt elaniku kohta on Lääne-Virumaa maakondade pingereas kolmandal kohal.

Ettevõtlusaktiivsus liiga väike ja keskmine palk samuti

Paraku võib täheldada maakonna sotsiaalmajanduslikus arengus mitmeid ebasoodsaid arengutrende – Eesti keskmisega võrreldes on SKP osatähtsus ja osakaal elaniku kohta langenud, ekspordimaht elaniku kohta kahanemas, tööpuuduse ja tööhõive määr kehvemad, hõivatute arv vähenenud, keskmise

70%

Lääne-Virumaa tööstusest on madaltehnoloogiline ja vajab konkurentsipüsimeks tõsiselt arenguhüpet.

ne brutopalk madalam, ettevõtlusaktiivsus vaid 60%, uusettevõtluse tempo väiksem jms. Samuti kuulub maakond väheneva elanikkonnaga maakondade hulka, noorte jaoks pole lihtne tööstustöö enam atraktiivne ning odava tööjõu eelis rahvusvahelisel turul on samuti kadumas.

Negatiivsed trendid saab ümber pöörata

Nende negatiivsete trendide katkestamisel on maakonna tööstuse arengul oluline roll. Maakonna nn vedavateks tööstusharudeks on:

- ehitusmaterjalitööstus (sh puittoodete ja metallkonstruktsioonide valmistamine) maakonna tähtsaima tööstussektori ja suurima tööandjana;

- masinatööstus, mille osatähtsus on müügitulu osas küll pigem tagasihoidlik, kuid müügitulu ja eriti ekspordi osatähtsuse poolest

on maakonna kõrgeima lisandväärtusega tegevusala ning kõrge töötasu tõttu sotsiaalses mõttes maakonna mõjusaim tööstusharu;

- toiduainetööstus, mis konkureerib ehitusmaterjalide tootmisega küll tööhõive ja müügitulu osas tervikuna, kuid jääb alla eelkõige ekspordimahtudelt.

Need kolm tööstusharu moodustavad osatähtsusest maakonna tööstuse kandva osa, andes 71% tööstuse tööhõivest, 70% tööstuse käibest ja 67% tööstuse ekspordist. Ülejäänud tööstuse „pilt“ on suhteliselt kirju – seal on nii rõiva- ja tekstiilitööstus, mööblitööstus kui ka muud tööstusettevõtted.

Paraku on üle 70% maakonna tööstusest madaltehnoloogiline ja vajab konkurentsipüsimeks tõsiselt arenguhüpet. Ka on kõrgtehnoloogilises tööstuses peamiselt allhankel põhineva lihttöö osatähtsus suur. Madalama tehnoloogilise arengutasemega sektorid on küllaltki Eesti turu kesksed.

Siiski viitavad tööstuse ekspordi, müügitulu ja tööhõive näitajad keskmisest parematele eeldustele tootmise laiendamiseks ja ekspordiks. Kuna maakonnas on soodus sotsiaalne foon ettevõtluseks ja tööstuse arenguks, siis lihtsustab see tööstuste laiendamist ja rajamist.

Artikkel tugineb 2019. aastal Lääne-Viru Arenduskeskuse tellimisel OÜ Geomedia tehtud uuringule „Eelised ja piirangud Lääne-Viru maakonna tööstusettevõtete konkurentsivõime kasvaks“. Uuringu läbiviimist toetas EL-i regionaalarengu fond.

Lääne-Virumaa majanduse üheks peamiseks tugevuseks võib pidada ekspordivõimekust. Hea näide tugevast eksportijast on OÜ Palmse Mehaanikakoda, kelle toodetud metsamasinad on tuntud nii Euroopas kui ka mujal maailmas.
Foto: Vladislav Musakko / Virumaa Teataja / Scanpix

Lääne-Virumaa ekspordivõimekus on võrreldes teiste Eesti maakondadega tugev	2008	2013	2018
Ekspordimahu osatähtsus kogu Eesti ekspordis, %	3,8	2,9	3,2
Koht maakondade pingereas	5	5	5
Ekspordivate ettevõtete arvu osatähtsus kogu Eesti eksportijate seas, %	2,5	2,0	2,1
Koht maakondade pingereas	5	5	5
Ekspordimaht elaniku kohta, % Eesti keskmisest	78	63	70
Koht maakondade pingereas	3	3	4

Allikas: uuring „Elised ja piirangud Lääne-Viru maakonna tööstusettevõtete konkurentsivõime kasvaks“.

Arengueeldustelt jääb Lääne-Viru alla vaid Harjumaale

- Tööstusliku pärandi poolest on Lääne-Virumaa üks Eesti olulisemaid maakondi, kus asub 6% Eesti 20 ja enama töötajaga tööstusettevõtetest. Maakonna tööstus on mitmekesine ja tegevusalade löikes pole selget spetsialiseerumist. See loob eeldused erinevate tegevusalade vastastikku rikastavaks arenguks.
- Maakonna logistiline asend Eesti sise- ja välisurgude suhtes on soodne ning logistiline taristu (põhimaanteed, raudtee, maagaasivõrk) on Eestis üks paremaid, asetsedes Tallinna-Peterburi ühendusteel. Võimalus on ka meretranspordiks Kunda sadama kaudu.
- Maakonna majandust iseloomustab tugevate brändide olemasolu tööstuses ja Eestis ainulaadsete tehaste olemasolu (AS Kunda Nordic Tsement, Wienerberger AS, Estonian Cell AS, Palmse Mehaanikakoda). Tugevaid brände leiab ka näiteks kaubanduses (OG Elektra AS). See eristab maakonna majandust enamikust Eesti väiksematest maakondadest.
- Lääne-Virumaa tugevus on suhteliselt suur ekspordisektori osatähtsus. Paraku põhineb see Eesti keskmisega võrrelduna vähesemal arvil ettevõtetel, on tugevalt sõltuv majanduskonjunktuurist ning ohustatud nii Euroopa Liidu karmistuvast kliimapolitiikast kui ka naaberriikidest ebasoodsamast maksu- ja hinnapoliitikast.
- Maakond paistab silma maavarade (fosforiit, põlevkivi, kõrgemargiline ja tsemenditootmiseks sobiv lubjakivi, (keraamilise) savi) poolest. Maakonnas on mitmed suured kohalikke maavarasid väärindavad ettevõtted. Siiski on ehitusmaterjalide turu maht piiratud ja põlevkivikasutus ning fosforiidi kasutuselevõtt ebaselge kaevandamisperspektiiviga.
- Lääne-Virumaa on üks parimate eeldustega maakond toiduainete tootmiseks – siin toodetakse üle kümnendiku Eesti lihast ja piimast. Metsavarudelt ja raiemahtudelt on maakond keskmiste hulgas.
- Töötlevas tööstuses hõivatute haridustasemelt on Lääne-Viru maakond keskmiste maakondade seas. Keskhariduse ja kutsega hõivatuid on 35% ning kõrgharidusega 20%. Probleemiks on, et noored ei pöördu õpingutejärgselt maakonda tagasi.

Mis annaks Lääne-Viru tööstuste arengule hoogu?

- Lääne-Viru maakonna arendamisel võivad küll olla olulise mõjuga suuremad taristuprojektid – eeskätt Kunda sadama ja sealsete laevauhenduste arendamine, raudtee uuendamine, Tallinna-Narva maantee ehitus jms –, kuid arengu- võtmeks on siiski pigem ettevõtete lisandväärtuse suurendamine.

Seda saab teha tehnoloogilise moderniseerimise edendamise, tööjõuga parema kindlustamise ning ettevõtete vahelise koostöo tugevdamise kaudu.

Masinatööstuse laiendamine on igati mõttekas

Peamised proovikivid on ettevõtete tootlikkuse suurendamine ning tootmise efektiivsemaks muutmine automatiseerimise ja digitaliseerimise abil. Aga eelkõige tuleb tegeleda ärimudeli nüüdis-

ajastamisega ja tootearenduse kaudu globaalses väärtusahelas soodsamale, kõrgemat lisandväärtust andvale positsioonile liikumisega.

Samuti on oluline üleminek madal- ja kesk-madaltehnoloogiliselt tootmiselt kesk-kõrgtehnoloogilisele tööstusele. Selle eeldus on eelkõige suurema tootlikkuse ning palgatasemega masinatööstuse laiendamine.

Vastavasisulise nihke soodustamisele aitab maakonnas kaasa ettevõtjate nõustamine ja koolitamine ning neile toetusvõimaluste ja arendusinvestorite otsimine.

Oluline on ka nutikas spetsialiseerumine maakonnale omaste tööstuste kasvuvaldkondades (eelkõige maakonnas suurt osatähtsust, pikaajalisi tootmistraditsioone ja oskusteavet omavas, kuid madala lisandväärtusega ehitusmaterjalitööstuses). Selle nihke soo-

“ Lääne-Viru- maa sobiks suisa üleriigilise kompleksse ringma- janduse katseprojek- ti käivitamiseks.

dustamiseks on vaja toetada tootearendust ja innovatsiooni nii üksikettevõtete kui ka ühiste huvidega ettevõtjate võrgustike ning klastrite käivitamise kaudu, samuti korraldada teemakohaseid koolitusi ja kogemuste vahetusi.

Huvitavad ja hea palgaga töökohad meelitaks oskustöölisi

Tööstuse areng võimaldab pakuda spetsialistidele mitmeid atraktiivseid töökohti, mis eeldab

eeskätt oskustöölise ettevalmistamist vastava kohandamisega nii kohalikes õppeasutustes kui ka toetusi mujal õppimiseks.

Oluline on kasvatada maakondlike ettevõtluse tugistruktuuride võimekust noorte ettevõtlikkuse suurendamisel, kujundada ettevõtlusvõrgustikke ning tuua maakonda digi-, tootearendus- ja turunduskompetentsi.

Miks mitte tulevane ringmajanduse pioneer

Maakonna majanduseeldustele tuginedes võiks maakonna põhiliseks arengusuundumuseks saada ringmajanduse rakendamine – Lääne-Virumaa sobiks suisa üleriigilise kompleksse ringmajanduse katseprojekti käivitamiseks.

Selle idee teostumise eeldus on maakonna sotsiaalmajandusliku toimumudeli järk-järguline ümber-

kujundamine. Tööstuse puhul tähendab see eelkõige ettevõtetevaheliste tootmisjääkide ja ressursside taas- ning uuskasutuse süsteemi sisseadmist.

Tootearenduses on vaja juurutada toodete taaskasutust ning tootmisprotsessi tehnoloogilist (sh automatiseerimine ja digitaliseerimine) arendamist. Ärimudeli uuendamisel on vaja ringmajanduse ja ressursisäästu põhimõtteid võimalikult laialdaselt järgida.

Ühtlasi loob ringmajanduse printsiipide maakonnaülene kompleksne rakendamine täiendava initsiatiivi väikeettevõtluse laienemiseks, sh uute tööstusettevõtete ja töökohtade tekkeks.

Kuid sellise lähenemise elluviimine vajab avaliku võimu, elanike ja tarbijaskonna ning ettevõtluse tegevuse vastavat eesmärgistamist.